

HÄMEENLINNAN KAUPUNGINMUSEO
TAVASTEHUS STADSMUSEUM
HÄMEENLINNA CITY MUSEUM

KALLIOMÄKI - KULTTUURIHISTORIALLISET ARVOT

Kalliomäen omakotiyhdistys tapaaminen 31.3.2022

Rakennustutkija Laura Vikman

- Kulttuurihistoriallisen merkittävyyden arviointi (arvottaminen) on keskeinen asia kulttuuriympäristön vaalimisessa.
- Arviointityön tavoitteena on monimuotoisen ja historiallisesti rikkaan kulttuuriympäristön siirtäminen tuleville sukupolville, jotta tulevilla sukupolvilla olisi alkuperäisiä rakenteita, rakennuksia ja rakennettuja ympäristöjä eri aikakausilta kertomassa menneisyydestämme.
- Arviointi perustuu aina selvitystyöhön, jossa alueen/kohteen/rakennuksen kulttuurihistorialliset ominaispiirteet on tunnistettu.

Kulttuurihistoriallisten ominaispiirteiden tunnistaminen

Rakennusinventointi

- Rakennusinventoinnissa tuotetaan tietoa rakennetun kulttuuriympäristön nykytilasta ja siihen johtaneesta kehityksestä.
- Rakennusinventointeja laaditaan pääasiassa maankäytön suunnittelun tarpeisiin.
- Kaavataso (maakuntakaava, yleiskaava, asemakaava) määrittää inventoinnin tarkkuuden.

INVENTOINTIHANKKEEN ETENEMINEN

Inventointihankkeen rajaus ja hankkeesta tiedottaminen

Arkistotyö
(rakennuslupa-
piirustukset,
kirjalliset lähteet,
kartat)

Maastotyö
(maastotarkastelu
valokuvaaminen,
haastattelut)

Arvottaminen
(inventoija ja
ohjausryhmä)

Raportointi
(kirjallinen raportti,
kulttuuriympä-
ristötietokanta)

Rakennushistoriaselvitys

- Rakennushistoriaselvityksen kohteena on rakennus tai rakennusryhmä. Selvitys on sisällöltään laajempi ja yksityiskohtaisempi kuin rakennusinventointi.
- Rakennushistoriaselvitys laaditaan yleensä silloin, kun suojeltuun rakennukseen suunnitellaan korjaus- tai muutostöitä.
- Rakennushistoriaselvitys auttaa tunnistamaan ja vaalimaan rakennuksen arvokkaita ominaispiirteitä. Selvitys nostaa esille asioita, jotka vaativat erityistä huomiota korjausrakentamisessa.

KULTTUURIHISTORIALLINEN ARVO

Rakennushistoriallinen
(arkkitehtoninen) arvo

Historiallinen arvo

Maisemallinen arvo

HÄMEENLINNAN KAUPUNGINMUSEO
TAVASTEHEUS STADSMUSEUM
HÄMEENLINNA CITY MUSEUM

RAKENNUSHISTORIALLINEN (ARKKITEHTONINEN) ARVO

Kohdetta leimaavat sen rakentamisajankohdalle ominaiset piirteet, jollekin muutosajankohdalle ominaiset piirteet tai jatkuvuudet. Kohde ilmentää esimerkiksi rakennusaikaansa, materiaali- tai rakennusteknisiä piirteitä.

Lopen Pyhän Birgitan torniton pitkäkirKKo edustaa maamme vanhimpia säilyneitä puukirkkoja 1660-luvulta

HÄMEENLINNAN KAUPUNGINMUSEO
TAVASTEHUDS STADSMUSEUM
HÄMEENLINNA CITY MUSEUM

HISTORIAALLINEN ARVO

Kohteeseen liittyy esimerkiksi merkittäviä henkilöhistorian, sosiaalhistorian, elinkeinohistorian, sotahistorian, liikennehistorian tai teollisuushistorian ilmiöitä.

Vuonna 1930 rakennettu Forssan työväentalo ilmentää työväenyhdistyksen historiaa.

HÄMEENLINNAN KAUPUNGINMUSEO
TAVASTEHEUS STADSMUSEUM
HÄMEENLINNA CITY MUSEUM

MAISEMALLINEN ARVO

Kohteella on merkitystä ympäröivässä maisemassa tai kaupunkikuvassa tai kohteella on merkitystä ympäröivän maiseman muodostumiselle esimerkiksi elinkeinotoiminnan kautta.

Hämeen linna ympäristöineen kuuluu sekä valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun ympäristöön että valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen.

Inventoitavien alueiden, kohteiden ja rakennuksien arvottamisessa käytetään seuraavia kriteereitä, jotka perustuvat lakiin rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010):

- 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);
- 2) historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus);
- 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);
- 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);
- 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai
- 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

HÄMEENLINNAN KAUPUNGINMUSEO
TAVASTEHUS STADSMUSEUM
HÄMEENLINNA CITY MUSEUM

ESIMERKKIKOHDE

Rakennushistorialliset arvot: arkkitehti Elsi Borgin laatimien tyyppiirustuksien mukaan rakennettu kahden perheen asuinrakennus vuodelta 1941. Kohde on säilynyt hyvin alkuperäisasussaan.

Historialliset arvot: välirauhan aikana armeijan kantahenkilökunnalle rakennettu aliupseeritalo liittyy Suomen puolustusvoimien historiaan sekä 2. maailmansotaan.

Maisemalliset arvot: rakennus on osa välirauhan aikana rakennettua Kaartilanrannan aliupseerikylää.

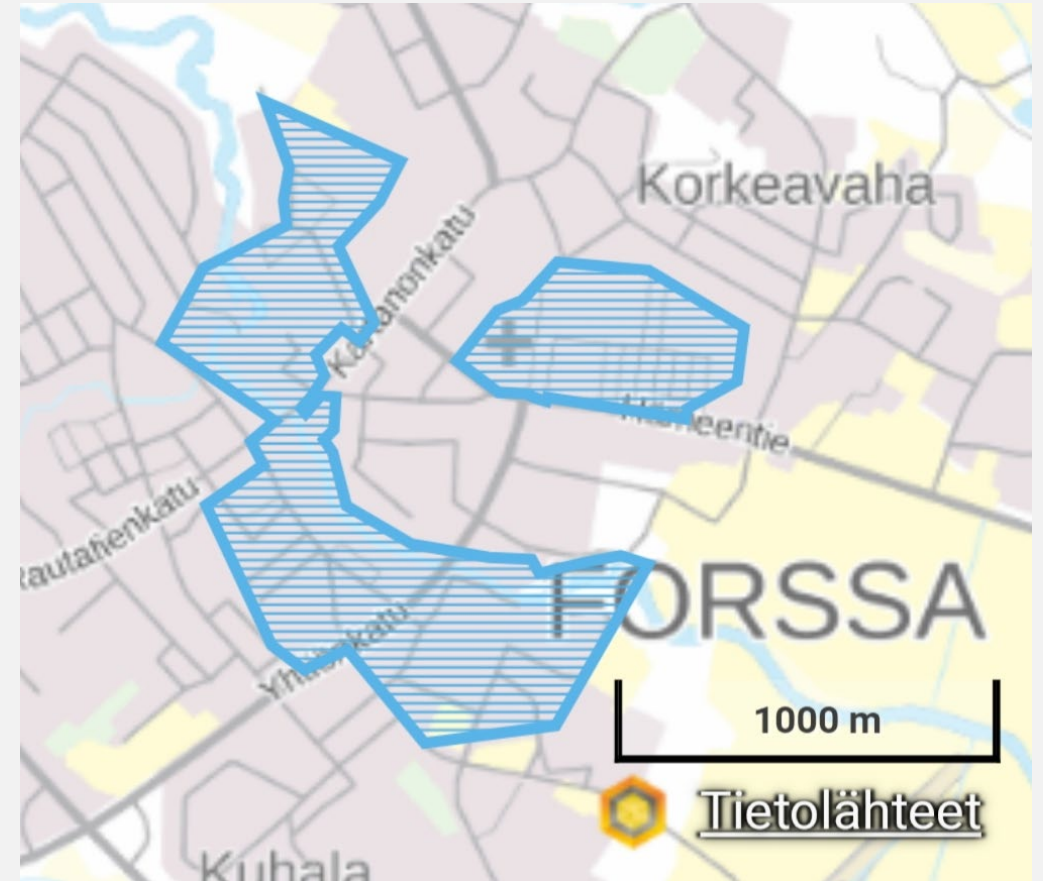
Kaartilanrannan aliupseerikylän kahden perheen asuinrakennus vuodelta 1941. Kuva: Laura Vikman 2015, Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta.

VALTAKUNNALLISESTI
MERKITTÄVÄ FORSSAN
TEOLLISUUSYHDYSKUNNAN
RAKENNETTU
KULTTUURIYMPÄRISTÖ

”Forssan teollisuusympäristö on ainutlaatuinen, yhden maamme varhaisimman maaseudulle perustetun tekstiiliteollisen yrityksen ympärille rakentunut yhdyskunta teollisuusrakennuksineen, kirkkoineen, kouluineen sekä eri aikakausilta olevine työväen asuinalueineen.”

www.rky.fi

VALTAKUNNALLISESTI
MERKITTÄVÄT RAKENNETUT
KULTTUURIYMPÄRISTÖT

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt edustavat maamme kehitysvaiheita ja ovat historian kuvastajia. Kyse on perinteen säilyttämisestä ja alueiden kehittämisestä niiden arvoja vahvistavalla ja niihin sopeutuvalla tavalla.

Kalliomäkeä kuvattuna vuonna 1963. Kuva: Auvo Hirsjärvi, Forssan museon kokoelma.

KALLIOMÄKI

”Tammelan seurakuntaan kuuluneen tehdasyhdyskunnan 1910-luvulla rakennettu punatiilinen pitkäkirkko ja jugendvaikutteinen pappila sijaitsevat kumpareella puiston ympäröiminä. Kirkon itäpuolella on Kalliomäen laaja, hyvin säilynyt ja yhtenäinen työväestön asuinalue, joka on rakentunut 1800-luvun lopulla kymmenen kujan eli "linjan" varrelle.”

www.rky.fi

Forssan keskusta 1960-luvulla. Kuva: T:mi Karhumäki, Forssan museon kokoelma.

VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Valtioneuvoston 22.12.2009 tekemällä ja
1.1.2010 voimaan tulleella päätöksellä
Museoviraston laatima inventointi on otettu
valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden
tarkoittamaksi rakennettua
kulttuuriympäristöä koskevaksi inventoinniksi.

...

Tavoitteena on valtakunnallisesti merkittävien
rakennettujen kulttuuriympäristöjen
rakenteen, kylä- ja kaupunkikuvan sekä alueilla
jo olevien rakennusten ja ympäristön
turvaaminen sekä mahdollisen
täydennysrakentamisen ja muiden muutosten
sopeuttaminen kulttuuriympäristön
ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin.

...

Säilyttämisen ja muutosten laajuus ja sisältö
ratkaistaan kaavoituksen kautta.

III linja 4. rakennus vuonna 1963. Kuva: Auvo
Hirsjärvi, Forssan museon kokoelma.

LISÄTIETOA

Sahlberg, Marja (toim.) (2010) ”Talon tarinat- rakennushistorian selvitysopas”. Museoviraston rakennushistorian osaston ohjeita ja oppaita

4. Linkki: <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/talon-tarinat-opas.pdf>

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, linkki www.rky.fi

Museoviraston kulttuuriympäristön palveluikkuna, linkki www.kyppi.fi